

2. España y la ONU: 50 Aniversario [Pons Rafols X.(coord.). – Barcelona, Icaria, 2005. – 408 p.
3. Misiones militares españolas en el exterior. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/01/21/espana/1232557501.html>
4. Cano Sánchez J. Las Naciones Unidas y el desarme. Análisis de las posiciones españolas en la Organización (1978-1988) / J. Cano Sánchez // Revista CIDOB d'Afers internacionals. – 1993. – №26. – 29 p.
5. Molina I. España en el Consejo de Seguridad de la ONU 2015-2016: apuntes desde cuatro planos/ I.Molina //Comentario Elcano, 60/2014 - 17/10/2014 http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/web/ri/elcano_es/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/politicaexteriorespanola/comentario-molina-espana-en-el-consejo-de-seguridad-onu-2015-2016-apuntes-cuatro-planos#.VGR3I2dKPK0
6. España entra en el Consejo de Seguridad de las Naciones Unidas. –Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/EIMinisterioInforma/Paginas/Noticias/20141016_MINISTERIO.aspx
7. 10 razones por las que España es un socio seguro (Consejo de Seguridad 2015-2016). – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.spainun.org/2014/10/10-razones-por-las-que-espana-es-un-socio-seguro-consejo-de-seguridad-2015-2016/>
8. Заява Постійного представництва Іспанії в ООН «Транспарентність та відповідальність». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/PoliticaExteriorCooperacion/CSNU2015-2016/Documents/Programa%20candidatura%20RUSO.pdf>
9. Declaración del ministro de Asuntos Exteriores y Cooperación José Manuel García-Margallo tras lograr un puesto no permanente en el Consejo de Seguridad. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.spainun.org/2014/10/declaracion-del-ministro-de-asuntos-exteriores-y-cooperacion-jose-manuel-garcia-margallo-tras-lograr-un-puesto-no-permanente-en-el-consejo-de-seguridad/>
10. Statement by the Ambassador Permanent Representative of Spain to the United Nations, Mr. Román Oyarzun. At the UN Security Council open debate “Conflict Prevention: Maintenance of International Peace and Security”(New York, 21st august 2014). – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.spainun.org/en/2014/08/statement-by-the-ambassador-permanent-representative-of-spain-to-the-united-nations-mr-roman-oyarzun-at-the-un-security-council-open-debate-on-conflict-prevention/>

Матлай Л. С. Членство Испании в Организации Объединенных Наций (1955-2015 гг.)

В статье рассматриваются условия вступления Испании в ООН. Страна является активным членом международной организации с 14 декабря 1955 года. Испания избиралась членом Совета Безопасности ООН в 1969-70, 1980-1981, 1993-1994 и 2003-2004 гг., участвовала в миротворческих операциях, оказывая миротворческую помощь нуждающимся странам, включая Афганистан, Восточный Тимор, Ливан, Косово и Гаити. Генеральная Ассамблея ООН 16 октября 2014 года снова избрала парламентскую монархию непостоянным членом Совета Безопасности сроком на два года, начиная с 1 января 2015 и до 31 декабря 2016 года.

Ключевые слова: Испания, международные организации, ООН, изоляция, непостоянный член Совета Безопасности ООН, диалог, превентивная дипломатия, миротворческие операции.

Matlai L. S. Membership of Spain in the United Nations (1955-2015)

The article deal with a condition of Spain's joining ONU. The country has been an active member of the United Nations since the 14th of December, 1955. Spain was elected to the Security Council four times (1969-70, 1980-1981, 1993-1994 and 2003-2004) and has participated in numerous peacekeeping missions by providing peacekeeping troops, humanitarian aid to countries including Afghanistan, East Timor, Lebanon, Kosovo and Haiti. The United Nations General Assembly elected parliamentary monarchy to serve as non-permanent members of the Security Council for two-year terms starting from 1 January 2015 until 31 December 2016.

Keywords: Spain, international organizations, isolation, non-permanent members of the Security Council, dialogue, preventive diplomacy, peacekeeping operations.

УДК 32:[323.2+325.1]

Д. В. Глазов

ПОЛІТИКА МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Активізація інтеграційних процесів у європейських країнах призводить подекуди і до непередбачуваних наслідків. Окрім позитивних зрушень в економіці та політиці європейське суспільство переживає суттєві проблеми культурно-цивілізаційного характеру.

У статті проаналізовано основні позитивні та негативні наслідки політики мультикультуралізму з огляду на досвід провідних європейських держав.

Ключові слова: політика мультикультуралізму, Німеччина, Франція, Великобританія, інтеграційні процеси.

На рубежі ХХ-ХХІ століть одним із головних предметів для дискурсу стає проблема мультикультуралізму. Актуалізація цієї проблематики не є випадковістю, справа в тому, що в сучасному світі спостерігається високий ступінь соціальної та культурної мобільності, посилення міжкультурної взаємодії, збільшення міграційних потоків зі Сходу на Захід. В результаті, більшість сучасних суспільств втратили свою гомогенність в етнокультурному плані, і включають тепер, окрім титульної нації, ряд інших народів і культур. У свою чергу, в рамках однієї держави, відбувається навіть розмивання національних ідентичностей, деконсолідація кордонів держави. Проблема подолання кризи ідентичності у суспільстві спонукає до

застосування ефективних механізмів інтеграції іммігрантів в приймаючі суспільства. На практиці застосування цих механізмів проявляється у мультикультурній політиці. Як показує європейський досвід, реалізація політики мультикультуралізму на практиці призводить до непередбачуваних наслідків: збільшення частки мусульманського населення в результаті імміграції до приймаючих країн; виникнення нових загроз національній безпеці держав (тероризм, екстремізм, кримінальні злочини тощо); виникнення та зростання соціальної напруженості між корінним населенням та іммігрантами і культурними меншинами та ін.

Такий розвиток подій вже привернув увагу провідних європейських держав, що визнали політику мультикультуралізму доволі невдалою. Виникає необхідність у розробці особливої стратегії та її реалізації задля подолання негативних наслідків політики мультикультуралізму.

Проблемі "мультикультуралізму", історії його виникнення, еволюції, позитивним та негативним чинникам, впливу на розвиток сучасних полікультурних суспільств, реалізації мультикультурних принципів на практиці присвячено широке коло досліджень. Серед українських науковців дослідження проблеми мультикультуралізму займаються С. Дрожина [8], В. Солошенко [19], В. Ткаченко І. Ткаченко [22], О. Арцишевська [2] А. Колодій, Т. Метельова, Т. Ковальчук [10], Ю. Красноголов [12] та багато інших. Не менш вагомим внеском у дослідження зазначеної проблеми є праці таких російських науковців: В. Малахова [13], А. Коена [11], А. Федосєєва [23], Є. Піногіної, С. Погорельської тощо. Однак, найбільший внесок у дослідження феномену мультикультуралізму є саме роботи зарубіжних науковців. Серед них: У. Кімличка (Канада), Ч. Тейлор (Канада) [20], Ч. Кукатас (Австралія), Б. Парех (Індія) [1], Г. Терборн (Швеція), С. Бенхабіб (Туреччина) С. Паттерсон (США) та інших.

Метою роботи є дослідження особливостей політики мультикультуралізму в теорії та практиці. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних дослідницьких завдань: розкрити сутність політики мультикультуралізму; проаналізувати досвід європейських держав (Німеччини, Франції, Великобританії) у реалізації політики мультикультуралізму; дослідити наслідки європейської політики щодо багатокультурного суспільства.

В кінці ХХ – на початку ХХІ століть у світі спостерігається високий ступінь соціальної мобільності, посилення міжкультурної взаємодії, безпрецедентне збільшення міграційних потоків, в результаті чого більшість суспільств перестали бути гомогенними в етнокультурному відношенні і включають тепер, крім титульної нації, чимало представників інших народів і культур (іншими словами, стали культурно мозаїчними). У свою чергу, ситуація, що склалася породжує серйозну проблему щодо збереження єдності і стабільності сучасних суспільств в умовах етнічної та культурної неоднорідності. Наявність цієї проблеми та пошук шляхів її вирішення відображають як сучасні практики мультикультуралізму, що існують в ряді країн вже з 1960–1970-х рр., так і сучасна теорія етнокультурної справедливості, що виникла на Заході в кінці минулого – на початку нинішнього століття [2, с. 92].

Розкриваючи сутність політики мультикультуралізму, що стає популярною практикою на рубежі ХХ-ХХІ століть, необхідно визначитись і самому поняттю "мультикультуралізм".

Поняття "мультикультуралізм" з'явилося у 1957 році як характеристика політики Швейцарії. Остаточно до наукового обігу цей термін входить у 1971 році, коли принцип мультикультуралізму було включено урядом прем'єр міністра Канади П. Трюдо у Конституцію. Тлумачення цього терміну серед наукових кіл є досить широким і суперечливим [3, с. 15]. Тому, як вважає українська дослідниця С. Дрожина, мультикультуралізм слід розуміти як стан, процеси, погляди, політику щодо культурно неоднорідного суспільства, орієнтовані на свободу вираження культурного досвіду, визнання культурного різноманіття; культурний, політичний, ідеологічний, релігійний плюралізм, визнання прав меншин як на суспільному, так і державному рівнях [4, с. 106].

З науково-теоретичних позицій, доцільно виокремити основні напрями, за якими аналізуються проблеми мультикультуралізму: мультикультуралізм як політика гармонізації суспільно-політичних процесів в багатоскладових суспільствах (А. Лейпхарт, Ч. Тейлор); переосмислення понять "громадянство", "ідентичність", "етнічність" у мультикультурних суспільствах (У. Кімличка, Л. Пітерс); мультикультуралізм як стратегія розвитку майбутніх суспільств (А. Гангон, Н. Глейзер, Ч. Кукатас); мультикультуралізм як засіб вирішення етнічних та мовних проблем (О. Биков, Е. Бомешко, В. Вардеккер, І. Воронов, С. Саржан); мультикультуралізм як новітній напрям в освітньо-виховній діяльності (А. Перотті, М. Рагозін); мультикультуралізм у сучасній соціальній філософії (В. Малахов) [5, с. 75].

Мультикультуралізм у практичному його вимірі можна охарактеризувати як феномен, в якому перетинаються питання прав і свобод різного роду меншин з питаннями індивідуальних свобод особи та прагненням держав зберегти свою цілісність. На практиці "мультикульті" – *multikulti* (нім.) – можна відобразити через політику держав. Відповідно, мультикультуралізм слід розуміти як політико-адміністративну практику та певну систему заходів, що вживаються державою з метою підтримки культурного розмаїття.

Втілення та реалізація політики мультикультуралізму можливе за наявності декількох взаємопов'язаних між собою елементів: 1) наявність спільно проживаючих і взаємодіючих спільнот, що належать до різних культур; 2) наявність суб'єкта (найчастіше держави), який намагається забезпечити компенсаторно-рівні права цих культур; 3) визнання за колективними суб'єктами прав на культурне самовизначення, освіту і вбір мови спілкування [6, с. 192-193].

Політика мультикультуралізму впродовж свого існування поступово розширювала свій вплив на суспільство в різних сферах його життя. Спочатку мультикультурність реалізовувалася лише на офіційному рівні, коли уряд через відповідні установи почав стимулювати соціальну активність етнокультурних спільнот.

З початку 1980-х років мультикультурні програми поширюються на політичні, правові й расові відносини. Згодом, зазначені програми охоплюють і такі проблеми як, офіційний соціальний статус мов, соціальна та правова адаптація, працевлаштування і рівноправ'я щодо меншин та корінного населення. Успіхи у вирішенні зазначених проблем значно підняли соціальний престиж мультикультурної політики, яка стає одним з головних методів врегулювання проблем міжкультурного характеру [7, с.13].

Станом на сьогодні, кількість держав, які проводять подібну політику, є доволі невеликою. Мультикультуралізм, закріплений на законодавчому рівні і втілений у відповідних інститутах, існує лише в Канаді та Австралії. Тільки ці дві країни поклали в основу своїх законодавств уявлення про суспільство як сукупності етнічних груп, паритет яких, у доступі до матеріальних і символічних ресурсів, регулюється державою. Як слушно зазначає В. Малахов, в Західній Європі мультикультуралізм проявляється у вигляді особливого політичного курсу і не є інституціалізованим державною владою [8].

Таким чином, політика мультикультуралізму є відповіддю національної держави на зміну етнотемографічної структури суспільства, що обумовлено характером сучасних міграційних процесів, а також відповіддю на послаблення соціальної функції держави.

В цілому, визнання культурного плюралізму покликане зменшити конфліктність на культурному ґрунті, компенсувати скорочення обсягів державної соціальної допомоги декларуванням рівності культур [9, с. 7]. Така політика відповідає принципам демократії, однак на практиці вона викликає цілий ряд проблем у відносинах між місцевим населенням та іммігрантами, які в окремій державі визначаються по-різному, власне кажучи, як і сам механізм здійснення мультикультурної політики у кожній державі має свої особливості. Отже, доцільним буде проаналізувати політику мультикультуралізму з огляду на світовий досвід.

Варто зазначити, що кожна країна, яка реалізовує на практиці політику мультикультуралізму, характеризується своїми власними способами інтегрування населення, що впливають з її політичних традицій. Тому, існують суттєві відмінності у формуванні та втіленні політики мультикультуралізму в країнах, з великою кількістю іммігрантів (США, Канада) та в країнах Західної Європи.

США представляють собою винятковий приклад співіснування великої кількості культур в єдиному культурному просторі. В мультикультурній політиці США чітко простежується тенденція залучення іммігрантів до цінностей американського суспільства.

Канадський мультикультуралізм є прикладом найбільш вдалого втілення політичної концепції у практику, про що свідчить широка законодавча база та відносно невелика, порівняно з США, Францією, Великобританією, кількість етнічних конфліктів.

У країнах Західної Європи принципи політики мультикультуралізму дещо відрізняються від решти країн світу. Як політика, мультикультуралізм почав проявлятися тут дещо пізніше – з 1980-х років. Його виникнення в країнах Західної Європи було обумовлено й історичним минулим країн-колонізаторів, де, як слушно зазначає українська дослідниця В. Солошенко, панувала “філософія повернення”, що передбачала імміграцію з тимчасовим характером [10, с. 387].

Виходячи з цього, країни почали переживати імміграційні притоки, з – одного боку, та інтенсифікацію регіоналізації в країнах ЄС, стимульовану глобалізаційними процесами – з іншого. [11, с. 32]. Тому, не маючи власного історичного досвіду у вирішенні проблем, пов'язаних з полікультурністю, мультикультуралізм у Західній Європі стає переважно запозиченою та вимушеною політикою. Саме навколо політики західноєвропейського мультикультуралізму, на сьогодні, виникає найбільше наукових й політичних дискусій. Причиною цього є складнощі, що виникають тут у процесі її реалізації.

Відображенням західноєвропейського варіанту мультикультуралізму є такі держави, як Німеччина, Франція та Великобританія.

Німецький варіант мультикультуралізму (“мультикульті”) був результатом рецесії країни у 1973-1974 роки. Тоді, уряд офіційно вирішив припинити вербування іноземних робітників та ініціював переговори налагодження діалогу із ними. Ці переговори призвели до незначних змін для іноземних робітників, особливо турків, – відтоді, вони були визнані німецьким населенням. Однак, іммігранти з великими труднощами домагалися тут отримання громадянства, оскільки воно розглядалося як нагорода за здійснену інтеграцію в німецьке суспільство. Багато в чому саме завдяки такій політиці рівень безробіття серед німецьких іммігрантів є відносно низьким [12, с.143].

Як офіційний політичний курс, мультикультуралізм у ФРН починається у 1998 р. з приходом до влади коаліції СДПН. Необхідність подібного кроку була викликана значним числом іммігрантів у складі німецького суспільства, серед яких найбільшу кількість становила турецька меншина.

У контексті політики мультикультуралізму, німецьким урядом було впроваджено низку заходів, серед яких: легалізація в школах Берліну ісламської освіти для учнів; розробка плану, за яким ФРН виглядала як “країна імміграції” за підтримки уряду виходить новий закон про громадянство, у відповідності з яким діти іноземців, народжені у Німеччині, автоматично отримують німецьке громадянство, у разі, якщо один із батьків легально проживає у Німеччині не менше восьми років. Такі заходи були спрямовані на підтвердження прихильності Німеччини щодо представників іншорелігійних та іншокультурних громад, що зрештою призвело до їх часткової культурної самоізоляції і небажанню багатьох інтегруватися в німецьке суспільство [13].

У **Французькій Республіці** політика мультикультуралізму передбачалася, спочатку, як інтеграційна політика щодо іммігрантів у французькому суспільстві, спрямована на підтримку культурних та релігійних відмінностей. Іммігранти, у свою чергу, завжди зберігали прихильність своїй громаді і своїй національній чи

“етнічної” культурі. Проте, політичні та культурні традиції французького суспільства завжди чинили великий вплив на їх участь в економічному та суспільному житті [14, с. 114].

Принципи політики мультикультуралізму у Франції стали вперше втілюватися в життя ще в 1970-1980 рр., коли французький уряд зіштовхнувся з небувалим напливом іммігрантів, що склали у 1976 році 7 % населення країни. У перші роки ХХІ століття найбільшу групу серед іммігрантів представляли вихідці з Африки та араби.

На сьогоднішній день, у Франції діють багаторічні програми воз'єднання сімей; особам іноземного походження не заборонено сповідати власну релігію. При цьому, іммігранти, що прибувають до приймаючої країни повинні були підписувати контракт, що передбачав більш уважне і шанобливе ставлення іноземця до французьких норм життя [15, с. 65-66].

Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії. Слід відзначити, що мультикультуралізм не є офіційно проголошеним політичним курсом, не дивлячись на те, що його елементи покладено в основу законодавчих актів відносно іммігрантів, проживаючих у державі [16].

Принципи мультикультуралізму стають частиною державної політики Сполученого Королівства вже у 1970-ті рр. ХХ століття (з прийняттям Закону про расові відносини, створення Комісії з питань расової рівності).

З часом, у Великобританії місцева влада почала активно направляти кошти на підтримку створення релігійних шкіл, храмів, культурних і релігійних центрів, програми соціальної підтримки. Такі урядові заходи пояснювалися тим, що перепис населення Великобританії у 2001 р. виявив небувало високу частку представників іншокультурних і іншорелігійних громад у британському суспільстві, що дозволило лейбористам зробити висновок про необхідність прийняття нового курсу соціальної політики.

Серед представників національних меншин Великобританії переважали вихідці з Індії, Пакистану, країн Карибського басейну та ряду колишніх країн-колоній Великобританії [17, с. 26].

Порівнюючи принципи політики мультикультуралізму у ФРН, Франції та Великобританії слід зазначити, що в цих трьох країнах застосовується “егалітарна концепція” мультикультуралізму, що бачить інтеграцію “іншоетнічних” іммігрантських меншин не як процес уніфікації, а як можливість зберегти культурне розмаїття в загальній соціальній атмосфері взаємної терпимості.

Німецька модель мультикультуралізму була перш за все економічно вмотивованою (необхідність у робочій силі), і не передбачала інтеграції іммігрантів. Тому політика ФРН передбачала збереження власної культури іммігрантами, де останні гарантують лояльне відношення до держави, в якій вони живуть.

Французька мультикультурна політика базувалася, насамперед, на “республіканських” принципах, тобто на трактуванні принципу рівності перед законом усіх громадян незалежно від їх походження чи віросповідання, як можливості і необхідності нівелювання і ігнорування всіх етнічних і релігійних відмінностей.

Британське суспільство ставило в основу своєї політики принцип “етнічності”, культурної та релігійної різниці, що виділяє етнічні меншини як в соціальному, так і політичному планах [18, с. 32].

Підсумовуючи вищезазначене, варто підкреслити, що не дивлячись на певні успіхи Німеччини, Франції та Великобританії у політиці мультикультуралізму, існує ціла низка проблем з якими зіткнулися ці держави. Спроби заміщення національного співтовариства мультикультурним спричинили розрив єдиного соціально-політичного простору, створюючи загрозу цивілізаційного розламу в суспільстві.

Намагання політичних еліт західноєвропейських країн розв'язати зазначену проблему, покладаючись лише на принцип толерантності, не принесли бажаних результатів. Передбачалося, що широко розрекламована політика мультикультуралізму, навіть без її детального попереднього опрацювання, здатна забезпечити інтеграцію іншокультурних груп в будь-яке національне співтовариство. Натомість, “нові європейці”, як зазначає провідний експерт американського фонду “Спадщина” Аріель Коен, не хочуть опановувати мову, знайомитися з культурою Європи, нехтують суспільними інститутами, віддаючи перевагу “варинню” у власному середовищі. Нерідко, вони не просто зберігають свою релігію, але обирають її найбільш екстремістські форми [19].

Варто зазначити, що у світлі таких подій докорінно змінюється суспільна думка самих європейців. Вони, як зазначає у своїй роботі “Особливості мультикультурного розвитку країн Західної Європи” В. Солошенко, все частіше закликають скасувати політику мультикультуралізму [10, с. 396]. У європейців починає прокидатися інстинкт самозбереження і бажання зробити Німеччину тільки для німців, Англію тільки для англійців, а Францію тільки для французів. Корінні жителі європейських країн все частіше закликають скасувати політику мультикультуралізму [10, с. 399].

За таких умов толерантність, яка є однією із головних постулатів сучасного європейського суспільства, виявилася під загрозою “вичерпати себе” [4, с. 99].

В цілому, політика мультикультуралізму в Європі призвела до низки наслідків, які здатні впливати на загальну ситуацію в світі. Важливим, на нашу думку, є той факт, що уряди провідних країн Західної Європи, як було зазначено вище, знайшли змогу подолати бар'єри політкоректності та публічно констатувати незадовільні результати щодо інтегрування різних етнічних груп до суспільного цілого.

Іншим наслідком політики мультикультуралізму є посилення ісламізму не лише як релігійного, а й політичного чинника в сучасному світі. Якщо декілька десятиліть тому мусульманський фундаменталізм існував у віддалених країнах Близького Сходу та Азії, то сьогодні його мережеві структури охоплюють увесь світ, зокрема і Європу [20, с. 84].

Тому й не дивно, що серед наукових та урядових кіл, сьогодні, мова йде про крах цієї політичної стратегії. Підтвердженням цього є офіційні виступи голів уряду західноєвропейських держав. Так, 5 жовтня

2010 року, на з'їзді СДПН про це заявила канцлер ФРН Ангела Меркель; потім, 2 лютого 2011 року про крах політики мультикультуралізму заявив прем'єр-міністр Великобританії Девід Кемерон; і нарешті, 11 лютого 2011 року про провал цієї політики заявив колишній президент Франції Ніколя Саркозі [21].

На думку вітчизняного І. Ткаченка, основою кризи мультикультуралізму для європейців є саме економічні та релігійні чинники, протистояння корінного населення та емігрантів, християнських цінностей та ісламу, ліберального західного суспільства і патріархальних норм ісламу [22, с. 384].

Однак, які б причини невдач такої політики мультикультуралізму не були, всі вони пов'язані із невірним методологічним підходом до самої сутності інтеграції [23, с. 265].

Отже, у результаті активізації інтеграційних процесів світ, в особливості Європа, зіштовхнулася з такою проблемою як мультикультуралізм.

Досліджуючи досвід європейських країн стосовно політики мультикультуралізму, спостерігається виникнення цілої низки культурно-соціальних проблем, пов'язаних із реалізацією політики на практиці. Прихильники "мультикультурності" критикують ефективність такої політичної стратегії та навіть констатують "крах" мультикультуралізму.

Таким чином, можна стверджувати, що культурне розмаїття залишається для європейської спільноти значною проблемою, шляхи вирішення якої, для задоволення обох сторін (як мігрантів так і національної більшості), залишаються недостатньо дослідженими. До того ж, на сьогодні не існує серйозної альтернативи політиці мультикультуралізму, яка б змогла ефективно усунути подібні проблеми соціокультурного характеру.

Джерела та література

1. Parekh V. What is multiculturalism? // [Electronic source] / V. Parekh. – Regime of access: <http://www.india-seminar.com/199/484/484%20parekh.htm>.
2. Канарш Г. Ю. Мультикультуралізм: соціальна концепція і соціальні практики / Г. Ю. Канарш // Знання. Понимання. Умение. - 2011. - № 1. - С.87-95.
3. Балабанова Г. П. Крах політики мультикультуралізму: уроки для України / Г. П. Балабанова // Стратегія розвитку України. - 2011. – № 2. – С. 14-16.
4. Дрожжина С. Мультикультуралізм: теоретичні і практичні аспекти / С. Дрожжина // Політичний менеджмент. – 2008. - № 3. – С. 96-106.
5. Подаєнко Ю. Л. Ісламський чинник як невирішене питання західноєвропейської політики мультикультуралізму [Електронний ресурс] / Ю. Л. Подаєнко // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Серія: Політологія. – 2012. – Т. 182, Вип. 170. – С. 74-80. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdupol_2012_182_170_18.pdf.
6. Горбунова Л. Мультикультуралізм як теоретична та практична проблема: орієнтири для освіти / Л. Горбунова, І. Предборська, К. Джилл, М. Степко, О. Гомілко, О. Шевченко, Н. Кочубей, А. Корецька, О. Ляхвацька, М. Бойченко, О. Грива, Т. Грищенко, О. Садикова // Філософія освіти. – 2009. – № 1/2. – С. 184-225.
7. Бондарук С. О. Мультикультурне майбутнє: proetcontra / С. О. Бондарук // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Філософські науки. - 2011. - № 15. – С. 11-17.
8. Малахов В. В. Мультикультуралізм в Западній Європі: по ту сторону риторики // [Електронний ресурс] / В.В. Малахов. – Режим доступу: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=1155#top.
9. Арцишевська О. Р. Багатоманітність і взаємодія культур / О. Р. Арцишевська // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Філософські науки. – 2011. – № 15. – С. 4-11.
10. Солошенко В.В. Особливості мультикультурного розвитку країн Західної Європи. Сучасні європейські культурно-історичні цінності в контексті викликів глобалізації / В.В. Солошенко; монографія / [Кудряченко А.І. та ін.]; наук. ред. – д-р іст. наук, проф. А.І. Кудряченко, канд. філос. наук, доц. Т.О. Метельова; Держ. установа "Ін-т всевіт. історії Нац. акад. наук України". – Київ: Фенікс, 2014. – 441 с. – С. 387-404.
11. Ковальчук Т. І. Культурний фактор європейської інтеграції на прикладі поступу Європейського Союзу: монографія / Т. І. Ковальчук; під редакцією Н. Л. Яковенко; НАН України, Інститут європейських досліджень. – К.: Науковий світ, 2011. – 239 с.
12. Тиндик Н. П. Світовий міграційний процес: теорія, практика, державне регулювання: Монографія / Н.П. Тиндик. – Л.: Атіка, 2006. – 531 с.
13. Денисенко М. Германия. Организационное устройство миграционной политики // [Электронный ресурс] / М. Денисенко. - Режим доступа: http://www.archipelag.ru/agenda/povestka/povestkaimmigration/org_ustroistvo/Germany/?version=forprint.
14. Романюк А. Імміграція до країн Західної Європи. Політичні наслідки / А. Романюк // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. – 2008. – Вип. 23. – С. 111-122.
15. Назаревич А. Національні меншини країн Європейського Союзу в контексті інтеграційних процесів: монографія / А. Назаревич, С. Трохимчук; Львівський національний університет ім. І. Франка. – Л., 2002. – 112 с.
16. Бойко З. О. Особливості мультикультуралізму в країнах Північної Америки та Західної Європи: порівняльний аналіз // [Електронний ресурс] / З.О. Бойко. – Режим доступу: <http://istfak.org.ua/tendentsii-rozvytku-suchasnoi-systemy-mizhnarodnykh-vidnosyn-ta-svitovoho-politychnoho-protsehu/187-natsionalna-identychnist-problemy-zberezhennia-ta-transformatsii/624-osoblyvosti-multykulturalizmu-v-krayinakh-pivnichnoyi-ameryky-ta-zakhidnoyi-yevropy-porivnyalnyy-analiz>
17. Романюк А. Феномен урядів меншості у країнах Західної Європи / А. Романюк // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2006. – № 17. – С. 24-27.
18. Красноголов Ю. О. Теоретичні засади та політичні стратегії комунітаризму крізь призму комунітарної критики лібералізму / Ю. О. Красноголов // Наукові записки НаУКМА. Серія: Політичні науки. – 2008. – Т. 82. – С. 28-34.
19. Коэн А. Кризис мультикультурного общества // [Электронный ресурс] / А. Коэн. – Режим доступа: <http://www.golos-ameriki.ru/content/multicultural-society-europe-2010-10-22-105533568/189596.html>.
20. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і "Політика визнання": Есей / Ч. Тейлор. - К.: Альтерпрес, 2004. – 172 с.
21. Федосеев А. В. Крах мультикультуралізма в Європі // [Электронный ресурс] / А.В. Федосеев. – Режим доступа: http://ruskline.ru/monitoring_smi/2013/09/26/krah_multikulturalizma_v_evrope.

22. Ткаченко І.В. Криза ідеї європейського мультикультуралізму: економічний і релігійний чинники / І.В. Ткаченко; монографія / [Кудряченко А.І. та ін.]; наук. ред. – д-р іст. наук, проф. А.І. Кудряченко, канд. філос. наук, доц. Т.О. Метельова; Держ. установа “Ін-т всевіт. історії Нац. акад. наук України”. – Київ: Фенікс, 2014. – 441 с. – С. 372-386.
23. Остапенко М. Політика мультикультуралізму: досвід і проблеми реалізації / М. Остапенко // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – 2012. – Вип. 26. – С. 263-270.

Глазов Д. В. Політика мультикультуралізму: опыт европейских стран

Активизация интеграционных процессов в европейских странах приводит иногда и к непредсказуемым последствиям. Кроме положительных изменений в экономике и политике европейское общество переживает существенные проблемы культурно-цивилизационного характера. В статье проанализированы основные положительные и отрицательные последствия политики мультикультуралізма, учитывая опыт ведущих европейских стран.

Ключевые слова: политика мультикультуралізма, Германия, Франция, Великобритания, интеграционные процессы.

Glazov D. V. The policy of multiculturalism: the European experience

Activation of integration processes in European countries sometimes leads to unpredictable consequences. Except economic and political improvements European society experiencing significant problems of cultural and civilizational character. The article analyzes the main positive and negative consequences of the policy of multiculturalism on the experience of leading European countries

Keywords: policy of multiculturalism, Germany, France, Great Britain, integration processes.

УДК 008(430)

В. В. Солошенко

ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА

У статті проаналізовано особливості мультикультурного розвитку Федеративної Республіки Німеччина, окреслено можливі шляхи адаптації іммігрантів до німецького суспільства, з'ясовано умови мирного міжкультурного співіснування іммігрантів і корінного населення ФРН. Наростаючі процеси глобалізації загострюють проблеми полікультурних суспільств, випробуванню піддається ліберальна концепція і вимірювання толерантності. Важливим є переосмислення ролі і значення мультикультуралізму – адже саме він був покликаний призвести до безконфліктності сучасних мультикультурних суспільств.

Ключові слова: Федеративна Республіка Німеччина, національно-культурне ядро, мультикультуралізм, міжкультурний діалог, іммігранти.

Дискурс мультикультуралізму налічує вже кілька десятиліть, і весь цей час супроводжується гострою полемікою, однак, це не зменшує інтересу вчених і політиків до цього явища. Актуалізація проблематики, пов'язаної з культурним плюралізмом, мультикультурним суспільством значною мірою зумовлена економічними та соціально-політичними перетвореннями в державах і світі, що відбуваються в епоху глобалізації.

Вагомий внесок у дослідження зазначеної проблеми зробили С. Дрожинна, В. Ткаченко, І. Ткаченко, Т. Ковальчук, С. Бенхабіб, Ч. Тейлор, Г. Терборн, С. Паттерсон та багато інших учених.

У сучасній соціогуманітаристиці існують різні, інколи діаметрально протилежні, точки зору на роль і перспективи мультикультуралізму.

Для одних мультикультуралізм – це необхідна умова, фундамент мирного міжкультурного співіснування. На думку інших, надмірне захоплення ідеями мультикультуралізму може привести до втрати самобутності культур. У розумінні третіх, налаштованих найбільш критично, мультикультуралізм в сучасному світі являє собою новий тип “модернізованого расизму”. Навіть в країнах, де не тільки ідеї, але й практика мультикультуралізму, здається, вже міцно зайняла свою нішу в соціальній та політичній сферах життя, спостерігаються розбіжності в трактовці його ролі й значення.

Відомо, що після Другої світової війни до Німеччини приїжджали переважно турки, до Франції – переважно алжирці та марокканці, до Великобританії ринувся потік мігрантів з Індії та Пакистану. Варто підкреслити, що в перші роки, а то й десятиліття, на національному рівні цих держав панувала “філософія повернення” (return philosophy). Іншими словами, домінувало уявлення про те, що імміграція має тимчасовий характер – тому немає завдання інтеграції іммігрантів, а навіть навпаки – не варто їй сприяти, щоби не стимулювати приїжджик залишатися на постійне проживання.

Однак поступово ставало очевидним, що ті іммігранти, які прибули в більш благополучні країни об'єднаної Європи, впродовж довгих років не збираються повертатися додому, але при цьому все ще погано інтегровані до приймаючого співтовариства. У результаті виникла гостра проблема для країн, що приймають мігрантів, – це їх адаптація та подальша інтеграція. Загалом сьогодні на території Європейського Союзу проживає близько 20 млн. іммігрантів з третіх країн, а це становить близько 4% від загальної чисельності